

Honoré de Balzac

(1799, Tours-1850
Paříž)

- Spisovatel a publicista
- 1814 B. rodina se stěhuje do Paříže (studium práv)
- Od 1822 černé a dobrodružné romány
- Nakl. smlouvy 5 románů ročně
- Pirát Argow – předobraz Vautrina
- Založil **tiskárnu**, ale zkrachoval a zbytek života splácel dluhy
- Ambice proniknout do **vyšší společnosti**.
- 1840 – čas. *Revue parisienne* – krach
- Ženy: Madame de Berny, pol. šlechtična paní Hanska milenka Marie de Fresnay
- Pití kávy, **20 hodin práce denně** – strach z věřitelů; exekutor nesměl chodit před slunce východem a po slunce západu, tedy v noci
- B. trávil dny v parcích a na ulicích a v noci psal
- Smrt – volal **Horace Bianchona** (ošetřoval i Goriota)

Balzac-dílo

- **Vrcholné období**
- 30. a 40. léta: *Šagrénová kůže* (31), *Evženie Grandetová* (34), *Otec Goriot* (35), *Ztracené iluze* (37-43) *Lesk a bída kurtizán* (38-47), *Sestřenice Běta* (46) a *Bratranec Pons* (47)
- **Lidská komedie**
- přes 90 románů a povídek, chtěl jich napsat 137
- Záměr: celistvý, jednotný obraz nejen Paříže, ale celého světa
- má 3 části: *Studie mravů*, *Studie filosofické* a *Studie analytické*
- volnou trilogii tvoří: *Otec Goriot*, *Ztracené iluze* a *Lesk a bída kurtizán*
- prolínání motivů, postav a prostředí → vzájemně provázány
- celkem 2500 postav
- např.: **Rastignac**: jako už zralý a zkušený muž v *Šagrénové kůži* (1831) x ještě nezkušený mladík v *Otci Goriotovi* (1835)

Předmluva k Lidské komedii

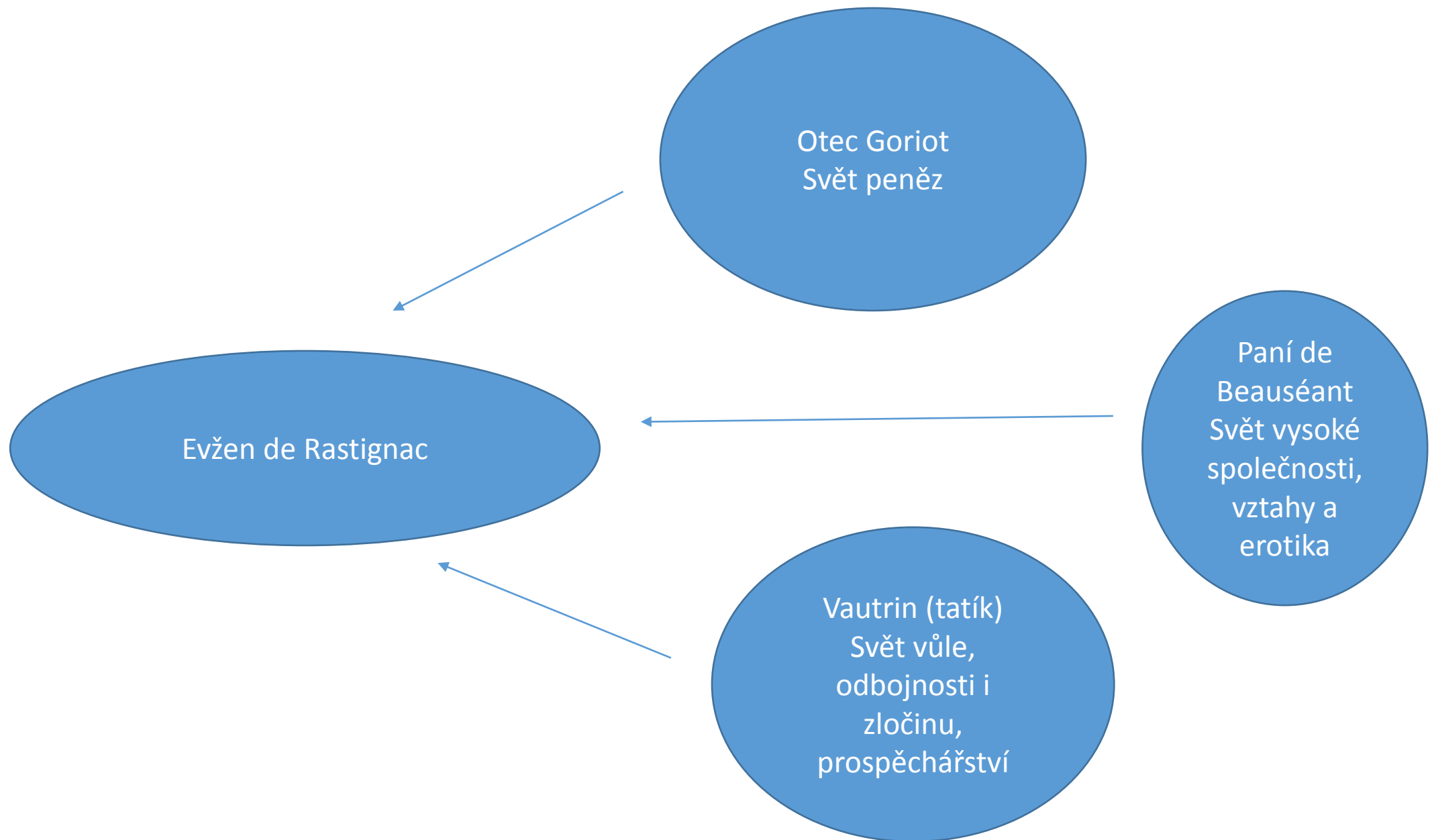
- B. chce zachytit historii mravů v soudobé společnosti → systematický obraz společnosti podle soudobých přírodovědných teorií
- **lidská společnost** – dělení na řadu druhů, podle biol. druhů (biologická taxonomie) – dle prostředí, ve kterém se člověk vyvíjí
- člověk ale není totéž co zvíře a své chování přizpůsobuje svým potřebám
- B. se nechce omezit na 1, 2 typické charaktery, ale pokouší se zachytit společnost v celé souvislosti, ve styku a vztazích, v moderním shonu a vývoji
- zabýval se nejen soudobými poznatky věd přírodovědných a společenských (frenologie), ale i mystikou a okultními naukami (swedenborgovská mystika, magnetismus, hypnóza, věštění apod.)
- každý je jako člen lidské společnosti určován svým povoláním, životními zkušenostmi a tím je tvořen jeho charakter
- lidé u B. jsou zachycováni ne staticky, ale ve vzájemných vztazích, v interakci prostředí a jednotlivce

Otec Goriot (1835)

- podle skutečné události
- B. dopis: jakýsi otec 20 hodin umíral v agónii, jeho dvě dcery se bavily jedna na plese a druhá v divadle, i když o tom věděly
- B. záměr s podobností *Krále Leara* (dcery Goneril a Regana)
- **Hlavní postavy:** Otec Goriot, Rastignac a Vautrin;
- **Rastignac:** jakýsi tematický střed, centrum
- z venkova, patriarchální rodina, dojem klidu a bezpečí, i když chudoby
- B. potvrzuje myšlenky Rousseaua, že společnost a civilizace člověka kazí → Rastignaca zmiňuje v *Citové výchově* i Flaubert
- nezkušený až naivní, ale bystrý a přizpůsobivý, chtivý peněz, bohatství a postavení ve společnosti, nezkušenost v sex. oblasti

Otec Goriot (Rastignac)

- Evžen je stereotypem deprimován (jako Evženie Grandetová či Ema Bovaryová)
- je přirovnáván k mladé dívce „*něžný jako dívenka*“, Goriot mu zařizuje „*byt jako pro nevěstu*“ apod.
- R. chce být zprvu poctivý a čestný, ale záhy zjistí, že to nejde
- pád a zlom nastává, když přijme byt zařízený Goriotem
- svá rozhodnutí často omlouvá a ospravedlňuje → má vždy strategii a cíle, čeho chce dosáhnout

Otec Goriot (Rastignac)

- R. byl sám Balzac – v rukopise *Šagrénové kůže* má Rastignac ještě jméno Eugéne de Massiac → Massiac má zvukově blízko k Balssa – což bylo jméno autorova otce
- B. i R.: studium práv, bydlí v Latinské čtvrti, jsou velmi chudí a chtějí dobýt Paříž, oba mají 2 bratry a 2 sestry i milenky starší než jsou sami (B. paní de Berny).
- R. učiteli jsou mu paní de Beauséant (uvádí jej do společnosti z pozice šlechty), Vautrin (uvádí jej do života z pozice vůle a odbojnosti) a Goriot (uvádí jej do světa peněz)
- Goriot mu říká, že nejdůležitější jsou peníze, na penězích stojí i manželství
- B. zobrazuje společnost, ve které vlastně žádná vdaná žena není šťastná – manželství je tržní záležitost

Otec Goriot (Vautrin)

- **Vautrin**
- prochází celou volnou trilogií
- Kdo byl předobraz Vautrina? (hned několik původních zločinců, kteří se stali vysokými ziskali policisty)
- přívětivost i tvrdost, ochotu i cynismus, násilí, lest i prohnalost
- síla intelektu a koncentrace vůle
- V. je člověk zkušenosti a argumentace
- Srovnávání s postavou Jeana Valjeana – Vautrin ale není advokát chudých, je podvratný živel, vede válku proti společnosti
- krajní **individualismus**, radikální **egoismus**, plán získat jmění a dobře si žít a vykořisťovat otroky v Americe

Otec Goriot (Vautrin)

- V. říká: „*tajemství velkého majetku, jehož původ není zřejmý, tkví ve zločinu.*“
- nazývá sám sebe básníkem – jeho básně jsou „*v činech a citech*“
- je mimo zákon, nad zákonem, „*vyšší člověk*“, pohrdá těmi, kdo se nechají ovládat
- chce sám sebe umístit místo Boha; „*Jsem všechno.*“ (Schopenhauer, Nietzsche)
- **Homosexualita:** nemá rád ženy, zájem o krásné mladé muže
- učitel, zasvětitel i pokušitel, podoba Mefista
- i u něj je prvek otcovství – je nazýván a sám sebe označuje jako „*táta Vautrin*“, „*tatík Vautrin*“
- vztah k Rastignacovi – jako k adoptivnímu synovi
- otcovství dobra (otec Goriot) x otcovství zla (tatík Vautrin)

Otec Goriot

- **Otec Goriot**
- 62 let, jeho postavení v penzionu u paní Vauquerové postupně upadá: „*pan Goriot* → „*tatík Goriot*“
- dvě dcery: Anastázie (de Restaud) a Delfína (de Nucingen)
- G. **vztah** k dcerám, jako vztah milence než otce → blízko **fetišismu**
- fanatická láska k dcerám x lhostejnost Goriotova k problémům ostatních
- hlavní téma: oběť – analogie s křížovou cestou → je nazván „*Kristem Otcovství*“ – chce se obětovat za své dcery, ale současně je na smrtelném loži prokleje
- v posledních dnech života přiznává svou špatnou výchovu a přehnanou lásku
- smrt končí iluzí o tom, že se dotýká jejich vlasů; G. umírá jako pes

Balzac dílo

- ústřední úloha popisu
- popis u B. jde – na rozdíl od Flauberta – do hloubky, za povrch věcí; věci, předměty nesou s sebou znaky, které je třeba rozluštit
- korelace mezi postavou a prostředím → B. zastával názor, že dům, jeho zařízení, oblečení mají v sobě cosi individuálního, co s podílí na utváření povahy
- teorie o výčnělcích – frenologie [na přelomu 18. a 19. stol., u nás byl populární ještě na počátku 20. stol. u spiritistů; frenologie později byla označena za pseudovědu];
- u G. nachází Bianchon výčnělek otcovství, u slečny Michonneauové výčnělek udavačství

Balzac - zvířata

- **Symbols a motivy zvířat**
- Goriot – pes, ale také o sobě říká, že je starý vlk, Vautrin – sfinga, Rastignac – lev, Vauquerová – tlustá jak kostelní myš, má zobák papouška, slečna Michonneauová – přirovnávána k netopýru a má pohled zmije, Poiret – štěnice;
- ženy jsou přirovnávány ke koňům, kteří se přepřahají, když je potřeba, to říká sama paní de Beauséant;
- Vautrin mluví o společnosti jako o stádu zvířat apod.

Auguste Rodin
Balzac, přelom
19.-20. století.

Phrenological Chart of the Faculties.